

Lapsen filosofiaa

PEKKA WAHLSTEDT

Lapsesta ja lapsuudesta on teoretisoitu ja kirjoitettu hyllymetreittäin. Lähes kaikkia teorioita vaivaa se, että ne on tehty aikuisten näkökulmasta ja ehdoilla. Niinpä lapsi näyttyytys niissä tavalla tai toisella vähäisempänä kuin aikuinen, lapsi on kuin puutteellinen tai kehittymätön aikuinen.

Viime aikoina on kuitenkin ilmestynyt ainakin kaksi teosta, joiden otsikoistakin arvaa, että ne huomioivat ja arvostavat lapsen tapaa kokea ja nähdä asiat: Alison Gopnikin *Filosofinen vauva* ja filosofi Eero Ojanen *Lapsen filosofia*.

Ojanen lähestyy lasta filosofisen ihmettelevällä ja kyselevällä asenteella. Hän toteaa, että lapsi on olemukseltaan niin rikas ja moninainen, ettei lasta voi tyhjentävästi rajata ja määritellä.

Tämä tulee esiin selkeimmin niissä monissa eri – usein ristiin – rooleissa, joissa lapsi esiintyy kulttuurissa ja kielessä. Yhtäältä lasta vähättelevät sanat kuten ”lapsenkengissä”, ”lapsellinen” tai ”lapsen tasolla”. Toisaalta lapsen nostavat arvoon, jopa uskonnollisen palvonnan kohteeksi, sellaiset ilmaukset kuin ”maaemon lapsi”, ”jumalan lapsi” ja ”auriongon lapsi”. Ojanen listaan pitää vielä lisätä ”kristuslapsi”, jonka kunniaksi juhlista jalointa vietetään.

Ojanen myös huomaa, että kun jotain nimitetään jonkun lapseksi – ajan, vallankumouk-

sen, hengen, jumalan tai muun vastaavan – se tarkoittaa, että lapsi on alistainen sille, minä lapsi se on. Lapsen olemukseen kuuluu olennaisesti riippuvuus jostain korkeammasta. Tämä tarkoittaa, että lapsi ei ole yksin ja itsenäinen. Tämä herättää individualismin nimeen vannovassa nykyihmisessä vastustusta. Mutta Ojanen pitää tällaista riippuvuutta positiivisena: jokainen ihminen on, myöntää hän sitä tai ei, osa jotain korkeampaa – yhteisöä, maapalloa, jumalaa.

Ojanen painottaakin, että lapsi on myös vertauskuva ja asenne, joka asustaa meissä kaikissa.

Filosofian ja sen historian kannalta tämä voisi tarkoittaa sitä, että filosofia alkaa ihmettelystä ja kyselemisestä ja myös lapset kyselevät ja uteliaasti tutkivat kaikkea ympärillään. Filosofia syntyi ja määriteltiin ihmettelyksi antiikin Kreikassa ja naapurikansat luonnehtivat aikansa kreikkalaisia isoiksi lapsiksi.

Ojanen kirjan nimi viittaakin paitsi lapsesta tehtyyn filosofiseen tutkimukseen, myös lapsen itsensä harjoittamaan filosofiaan.

Totuus tuleekin usein lapsen suusta. Ojanen viittaa H. C. Andersenin satuun *Keisarin uudet vaatteet*: keisarilla ei ole vaatteita, mutta jokainen uskoo, että on, koska kaikki muutkin uskovat ja lisäksi vielä asiantuntijoiksi verhoutuneet huijarit sanovat niin. Ainoastaan maailmaa avoimin ja ennakoluulottomin sil-

Eero Ojanen
Lapsen filosofia
Kirjapaja, 2014

min katsova pieni filosofi huu-dahtaa: ”eihän keisarilla ole vaatteita”.

Filosofiaan, etenkin eksistenttialistiseen, liittyy myös Ojanen väite, että lapsen ydin ja suurin merkitys aikuisille on se, että lapsi ilmentää ihmisen tietoisuutta ajasta. Vanhan sanonnan mukaan lapsissa on tulevaisuus, mutta Ojanen täsmentää, että lapsi on tulevaisuus. Lapsi merkitsee alkua, ja lapsen kautta aikuinen tietää konkreettisesti, että jatkuvuus on todellista. Lapsen määrittelemättömyys ilmentää sitä, että tulevaisuus on avoin ja ennustamaton.

Ojanen ei kerro, pidetäänkö lapsen kuolemaa maailman pahimpana asiana tämän takia – lapsensa menettänyt kokee menettävänsä myös oman tulevaisuutensa ja putoavansa tyhjän päälle.

Mutta teknisyyttä ja tehokkuutta palvovassa yhteiskunnassa lapsuutta pyritään koko ajan eri tavoin lyhentämään. Samalla katoaa ihmettely, uteliaisuus ja luovuus, joita ilman yhteiskunnallakaan ei voi olla todellista tulevaisuutta ja jatkuvuutta. Lapsen filosofialle ja filosofioille lapsille on sosiaalinen tilaus.